

מילין יקירין ויהודשים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי חזקיהו אבן עזרא שליט"א

מִי־הָיָא חֲזִיקָא

חֲזִיקָא דְאִזְרִייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

אדם ובהמה תושיע ה' - הכפרה בימינו מישועתו של הקב"ה

שה' יתברך הוא הישר, ומאחר שהוא הישר הוא גם כן מורה הדרך הישר לאדם. [ועוד כי מפני כי הרעה מוכן לרשעים בסוף והוא יתברך טוב, והטוב רוצה בטוב ולא ברע שיהיה לרשע, ולפיכך מצד ב' בחינות מה שהוא יתברך טוב וישר ראוי שה' יתברך מורה לחטאים שהם הולכים בדרך מעוקם מורה להם אל דרך הישר ולהציל אותם מן הרעה אשר מוכן לרשעים (מהר"ל שם)].

ישועת הקב"ה הן לאדם והן לבהמה
דרוש נאה דרש על כך הרה"ק רבי שלמה קלוגר ע"ה (גבורות שלמה תזריע). במסורה מציינו ארבע פעמים 'אדם' - 'אדם כי יהיה בעור בשרו' (ויקרא יג ב), 'אדם כי יקריב מכם קרבן' (שם א ב), 'אדם כי ימות באוהל' (במדבר יט יד), 'אדם ובהמה תושיע ה' (תהלים לו ז). וארבעה אלו כנגד ארבעת התשובות שאמרו בירושלמי. כנגד ששאלו לחכמה ואמרה 'חטאים תרדף רעה' נאמר 'אדם כי יהיה בעור בשרו שאת', דהיינו יסורים שהם הרעה הרודפת את החטאים. כנגד ששאלו לנבואה ואמרה 'הנפש החוטאת היא תמות' נאמר 'אדם כי ימות באוהל'. כנגד מה שאמרה תורה יביא קרבן נאמר 'אדם כי יקריב מכם'. וכנגד דברי הקב"ה 'עשה תשובה ויתכפר נאמר 'אדם ובהמה תושיע ה'.

והנה, בתשובת השנים הראשונים שהם הנבואה והחכמה, יוצא ממנה רעה הן לאדם והן לבהמה [ראה בשערי תשובה לרבינו יונה (שער ג' קז): כי מי שהוא חייב מיתה בידי שמים עולה מות בחלונותיו, ובעלי חיים מקנה קנינו מתיים, פרתו רועה ובפר והיא מתה, תרנגולתו רועה באשפה והיא מתה, וידבק המוות בו עד כלותו אותן], וגם בעצת התורה 'יביא קרבן ויתכפר' עדיין הוי רעה לבהמה כי נשחטת היא לקרבן. אך בדברי הקב"ה הוי ישועה לכל הן לאדם והן לבהמה, ויפה מרמז על כך הפסוק 'אדם ובהמה תושיע ה', שבדברי הקב"ה הוי ישועה לאדם ולבהמה. ודברי פי חכם חן ושפתיים ישק.

לעשות תשובה. ובפסיקתא דרב כהנא (כד ז) וכן בילקוט (יחזקאל רמז שנח) נוסף, שאלו לתורה חוטא מה עונשו, אמרה להם יביא אשם ויתכפר לו.

ביאר המהר"ל מפראג ע"ה (נתיבות עולם נתיב התשובה פ"א): במדרש הזה בא לבאר כי אם שהאמת הוא שמצד השכל אין ראוי שיהיה לחוטא תשובה, מכל מקום יש לאדם תשובה, ואף כי נפלאה היא בעינינו. וזה שאמר 'טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך', ורוצה לומר שה' יתברך הוא מורה לחוטא הדרך הישר

אָדָם פִּי יִקְרִיב מִכֶּם (א ב). בירושלמי מובא (מכות פ"ב ה"ו): אמר רבי פינחס 'טוב וישר' (תהלים כה ח), למה הוא טוב, שהוא ישר, ולמה הוא ישר, שהוא טוב, 'על כן יורה חטאים בדרך' (שם) שמורה דרך תשובה. שאלו לחכמה חוטא מהו עונשו, אמרו להם 'חטאים תרדף רעה' (משלי יג כא). שאלו לנבואה חוטא מהו עונשו, אמרה להן 'הנפש החוטאת היא תמות' (יחזקאל יח ד). שאלו לקודשא בריך הוא חוטא מהו עונשו, אמר להן 'יעשו תשובה ויתכפר לו. היינו דכתיב 'על כן יורה חטאים בדרך' יורה לחטאים דרך

מִילְתָּא דְפְלִיאָה

ליהרג על קידוש ה' סוד 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה'

אָדָם פִּי יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָן לַה' (א, ב).

מובא רבות במגיד מישרים למרן הבית יוסף ע"ה שהשתוקק כל כך למסור נפשו על קידוש ה'. וראה בפרשת ויקרא (ד"ה אור) **אור ליום שבת י"א לאדר שני**, גילה לו המלאך הדובר בו על מעלת מי שמוסר את נפשו על קידוש השם, וזה לשונו: ה' עמך, יסרני והוכיחני ללכת תמיד בהנהגת תורתו ויראתו ובל אפריד מחשבתי אפילו רגע רק להעלות מחשבתי אל מקורה, כי זה הוא סוד הקרבן שהאדם מדביק רוחו בקרבן, ומתוך שעשה הקרבן עולה למעלה גם רוח האדם מדובק עמו, וזהו סוד 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה' (ויקרא א ב) קרבן ממש, מכם ממש, יהיה ממש הקרבן שרוחכם ידבק בקרבן ועל ידי כך יעלה למעלה, וזהו שחזר וכתב (שם) 'תקריבו את קרבנכם' כלומר קרבן רוחכם ממש.

וטוביה דגברא דזכי בהאי עלמא למימסר נפשיה על קדושת שם דקודשא בריך הוא, ובפרט מאן דיתוקד על קדושת שמייה, דהא מאן דיתקטל או יתחנק על קדושתו כיון דבישראל אשתאר בעלמא דמי לקרבן חטאת או אשם דכולהו סטרין מתהנין מיניה, אבל מאן דיתוקד על קדושת שמים איהו דמי לקרבן עולה דכולהו כליל ולגבוה סלקא, והכי סליק תנניה וגופיה מתדבק לעילא באתר קדיש דוגמת יעקב דאיתדבק גופיה לעילא ורוחיה סלקא לעילא לעילא ומתדבק באתר עילאה עכ"ד.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

ביום הפורים - השפעת הצדקה ביום זה באה ממקום גבוה ביותר

המשנה בחיוב העני, וכי אין די בכל הצער שהיה מנת חלקו עד שהוצרך לפשוט ידו לצדקה. אלא כיון שהקדים העני לפשוט ידו תחילה הרי הוא מעורר צירוף השם שלא כסדרו, ומתעוררים עליו דינים ח"ו ולכן העני חייב.

אמנם **ביום הפורים** תקנו בו חז"ל (ירושלמי מגילה פ"א ה"ג) 'כל הפושט יד נותנים לו', אף אם המקבל פושט ידו בראשונה, עם זאת 'נותנים לו', כיון שהשפעת הצדקה ביום זה באה ממקום גבוה ביותר, לפיכך אין מדקדקים אחרי העני הפושט ידו (שער הכוונות פורים א), ולכן גם הסדר אינו מעכב, ואפילו אם הקדים העני לפשוט ידו אין מדקדקים אחרי, אלא נותנים לו בכל אופן אף שאינו כסדרו.

ידבנו ליבו, כלומר, שליבו של הנודב הוא הגורם לנתינת הצדקה ללא שנדרש לבקשת העני.

וכמו שפירש **הבעל שם טוב ע"ה** את הפסוק (דברים טו ח) 'כי פתוח תפתח את ירך לו', כלומר שיפתח הנותן את ידו קודם שיבקש ממנו העני, וזהו 'כי פתוח תפתח את ירך לו' שתפתח בידך 'לו', היינו ליד העני המקבל, וכן יש לפרש 'את ירך' 'את יוד"ך', עם היו"ד שלך, היינו הפרוטה הנקרא יו"ד. ובזה יוכל לעורר צירוף שם הוי"ה כסדרו, כי אם יפשוט המקבל את ידו קודם שיושיט לו הנותן נמצא שם הוי"ה שלא כסדרו.

בזה יובנו גם דברי המשנה (שבת ב.) שאם פשט העני את ידו לפני ונתן או נטל מתוך ידו של בעל הבית - העני חייב, ולכאורה קשה, מדוע פותחת

ביום הפורים תקנו בו חז"ל 'כל הפושט יד נותנים לו' (ירושלמי מגילה פ"א ה"ג).

הנה מדברי **רבינו האר"י ז"ל** שפירש שאצבעות הנותן מכוונות כנגד ה' ראשונה ואצבעות המקבל כנגד ה' אחרונה, יש ללמוד להיזהר שהעשיר יקדים לתת לעני קודם שיבקש העני ממנו, וכך יהיה צירוף שם הוי"ה כסדרו, ה' ראשונה קודם לה' אחרונה, כי אם יתעכב העשיר מלתת עד שיבקש העני תחילה, הרי תקדים ה' אחרונה לה' ראשונה, ואין צירוף השם עולה כסדרו. ובזה פירשו צדיקים את הפסוק 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו', היינו שמתנדב לתת מעצמו קודם שיבקש העני, ובכך הוא מעורר צירוף שם הוי"ה כסדרו, ממנו 'תקחו את תרומתי', שכן כתוב

תחילת העבודה תהיה גם שלא לשם שמים

הלב, שכן דרך השאור להגביה עצמו עד שמחמיץ את העיסה, ו'דבש' רמז לתענוגים והנאות הגוף, ושניהם אינם רצויים לפני ה', ובבוא האדם להתעלות בעבודת ה' צריך לטהר עצמו מן הגאווה ומן ההימשכות אחרי תענוגות העולם.

בתחילת העבודה קשה שתהיה הפרישות בשלמות

אכן לא תמיד מצוי האדם במדרגה זו לפרוש מכל הנאות העולם אשר לא לה' המה, וביותר מצוי בתחילת התקרבות האדם לעבודת ה' שקשה בעיניו להצטמצם שלא ליהנות מתאוות העולם יותר מכפי המוכרח לו, על כן אמרה תורה **קרבן ראשית תקריבו אותם לה'**, כי הגם שנאסר השאור והדבש לקרבן לה', עם כל זאת בראשית עבודת האדם רשאי להיעזר בהם לעבודתו, כדי שמתוך כך יזכה להתעלות בעבודתו ולפרוש לגמרי מן הגאווה ומתאוות העולם, כי בדרך קבע נאמר **ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח**.

מתוך שלא לשמה יבוא לעבודה לשמה

ומכל מקום אין זו הדרך הנכונה שתהיה כל עבודתו לכוונת הנאת עצמו, כי הגם שהוצרכו להתיר תחילת העבודה בדרך זו כדי להמשיך לב האדם לעבודת ה', אבל אין זו העבודה הרצויה לנחת רוח לפני ה', ולאחר שזכה לקבוע עצמו בתורה ועבודת ה', יטהר מחשבותיו וידקדק עם עצמו שתהיה כוונתו רצויה ונכונה לשמים, ואדרבה כפי שמוסיף להתעלות בעבודת ה', כך מוסיפים לדקדק עמו גם על כל פניה דקה.

פרישות מן הגאווה והתענוגות

כמו שנצרך לפרוש מכוונה שאינה רצויה, כך נצרך לטהר עצמו מן הגאווה ומשאר תענוגי העולם, וזהו שאסרה תורה הקרבת שאור ודבש על המזבח, **כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה'**, ולימוד גדול למדנו כאן לעבודת ה', כי 'שאור' רמז למידת הגאווה וגבהות

כָּל הַמִּנְחָה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לַה' לֹא תַעֲשֶׂה חֲמִץ כִּי כָּל שֹׂאֵר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תִקְטְרוּ מִמֶּנּוּ אִשָּׁה לַה'. קָרְבַּן רֵאשִׁית תִּקְרִיבוּ אֹתָם לַה' וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יַעֲלוּ לְרִיחַ נִיחֹחַ (ב יא-יב).

עובד ה' בתחילת עבודתו עדיין קשה לו לטהר מחשבתו וכוונתו בשלמות להיות כל כוונתו לשם שמים, ואף שהעובד שלא לשם שמים אין עבודתו רצויה ונוח לו שלא נברא, מכל מקום לאו כל אדם זוכה לטהר מחשבתו לשמים, והרבה יגיעה ועבודה נצרך כדי לזכך המחשבה ולטהרה, ולפיכך לא ימנע עצמו מעבודת ה' אף שלא זכה לטהר כוונתו, ובלבד שלא תהיה כוונתו על מנת לקנטר את חבריו.

וכן הוא דרך הקטנים בראשית עבודתם, שדעתם קצרה לכוון עבודתם לשם שמים, ולפיכך נצרך למשוך לבם לעבודת ה' ולרצות אותם גם בדרך זו להנאת עצמם, ומתוך כך ירגילו עצמם בעבודה ומעט מעט יזככו כוונתם שתהיה לשם שמים.

ג' עיקרי הקדושה בעולם הזה

בידי צידה והוראה לדרכי. אמר לו רבו: קדש עצמך בשני עניינים אלו, בקדושת מאכל ובקדושת הזיווג, והוי זהיר במאוד להרחיק אלף אמה ממה שנוגע לאיסור, והתקדש במאוד בקדושתם, כי שאר מצוות התורה אינם עושים רושם גופני, אבל אלו שני הדברים, האכילה מקיים הגוף והזיווג מהווה הגוף, והרושם הזה עומד תמיד.

הנותן כל מחשבותיו בממונו אינו יכול להרגיש בקדושה

עניינה של קדושת הממון הלא היא כתובה עלי ספר הקדוש **נועם אלימלך** (ראה ד"ה וכי ירבה) וזה לשונו: וכי ירבה ממך הדרך' (דברים יד כד). רצה לומר אבל אם יהיה דרכי השם רב וגדול בעיניך באומרך, 'כי לא תוכל שאתו' - שבלתי אפשרי לעמוס עליך המשא הזאת, 'כי ירחק ממך המקום אשר יבחר לשכון שמו שם', רצה לומר שיהיה רחוק בעיניך שתוכל לפעול כנ"ל שישכון השם יתברך ברוך הוא בעולמו במלכותו, תדע הסיבה שהביאך לחשוב זאת הוא, מחמת 'כי יברכך ד' בממונך ובכל טובך, 'ונתת בכסף', רצה לומר ולא נתת כל מחשבותיך רק בממונך.

ואמר הכתוב זאת העצה 'וצרת הכסף', דאיתא בגמרא (ב"מ מז:): אין מחללין מעשר שני על אסימון אלא על כסף שיש בו צורה. וזהו 'וצרת הכסף', שתעשה צורה קדושה על הכסף בידך, אשר ברשותך. 'והלכת אל המקום' כו', רצה לומר ותלך עם ממונך בדרכי השם אשר יבחר ד' בו, 'ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך', פירוש שתעשה עם ממונך דברים שהנפש מתאוה ולא הגוף העכור החומד ומתאוה לתענוגי והבלי עולם וכו', עד כאן לשון קדשו.

וכדרך שראינו בקדושת האכילה והעניינים שזוכה לבוא על ידם לדרגת צדיק ולהיות לפני ה', כן גם בקדושת הממון זוכה לבוא לפני ה', כפי שהמשיך הנועם אלימלך שכאשר יתנהג בממונו בקדושה יבוא לנאמר אחר כך 'ואכלת לפני ה' שעל ידי זה תזכה לעשות מצוות ה' ככל הצדיקים.

ע"ה (בא ד"ה ומה שכתוב) כי מ' פתוחה וסתומה רומזים לפיו של האדם, כי בכדי לומר את מ"ם נצרך להשתמש גם במ' סתומה, וכל עוד שאינו מסיים במ' סתומה, אינו יכול לומר את שמה של האות. ולכן האות מ' רומזת על הדיבור, כי כמו אמירת האות מ' כך גם דיבורו של האדם, כשפותח פיו לדבר אינו מסיים דיבורו עד שסותם את פיו. אך אם מניח ליצר להיכנס בין פתיחת דיבורו לסגירת פיו, ומדבר דברים אסורים נעשה מזה 'מצרים', דהיינו מ' פתוחה וס' סתומה והיצר ביניהם, שזה היה רצון מצרים לפעול שיהיה הדיבור בגלות.

וזאת לימדונו רבותינו בתורה שבעל פה שעיקרה היא אמירת פיו, שלא כתורה שבכתב שעיקרה היא מה שנכתבה בספר, ועל כן פותחת (ברכות ב.) באות מ' פתוחה - 'מאימתי קורין את שמע', ומסיימת (עוקצין פ"ג מ"ב) במ' סתומה - 'ה' יברך את עמו בשלום' (תהלים כט יא), כי כאשר אדם פותח פיו - ידבר בתורה, וכשמסיים לימודו יסגור פיו, ולא יתן ליצר לבוא אל ביתו בדיבורו סרק והבל, ועל אחת כמה וכמה דיבורים אסורים.

אכילה בקדושה מביאה את האדם לדרגת צדיק ובכללה קדושת הברית

בכלל שמירת הפה שישמור את פיו מלאכול כתאוות לבו, ואם שומר פיו ואוכל לשובע נפשו כדי קיום גופו לעסק התורה ועבודת ה' ואוכל בקדושה, זוכה להגיע לדרגת צדיק וכפי שכתוב (משלי יג כה) 'צדיק אוכל לשובע נפשו'. הרי לנו שאף ע"י קדושת האכילה זוכה ונעשה צדיק, וכדברי הקדושת לוי, שע"י שמירת הפה נעשה צדיק. ובקדושת האכילה נוסף קדושת הברית שאף היא כאכילה וכמו שכתוב 'את הלחם אשר הוא אוכל'. ועל כך מביא השל"ה **הקדוש** (שער האותיות אות ק' יט) שבעת שנפרד מרבו קודם נישואיו אמר לו, רבי ברכני, תנה

וְשַׁחַט אֹתוֹ עַל יַדְךָ הַמְזַבֵּחַ צִפְנָה לְפָנַי ה' (א יא).

בפתח דברינו נקדים מה שאמרו צדיקים כי הנה ענייני הקדושה רבים הם, שבכל דבר ודבר יכול ואף נדרש מהאדם לקדש את עצמו לעשות הדברים לשם פועלן, וכשהולך בדרך זו מקדש את עצמו ואת סביבתו וזוכה להשראת השכינה. אך עיקרי התעצמות הקדושה עיקרם בשלושה אלו, קדושת האכילה, קדושת הממון וקדושה בדברים שנפשו של אדם מחמדתן ובכלל זה קדושת הברית והנוגעים אליה, כשמירת העניינים והמחשבה וקדושת הבית.

אמר **הרבי הקדוש רבי ישראל מרוזין ע"ה**, דבר זה רמזה לנו תורה בנועם אמריה: **ושחט אותו על ידך המזבח צפונה לפני ה'**, ללמדנו כי כדי שיבוא האדם לפני ה' יש לו לשחוט ולמעט בדברים הרמוזים כאן. **על ידך** רומז על קדושת הברית שבידך. **המזבח** - קדושת האכילה, שכידוע שולחנו של אדם הרי הוא כמזבח. **צפונה** - רמז לתאוות הממון וכדכתיב (איוב לז כב) 'מצפון זהב יאתה'. ואז יוכל להיות לפני ה', שבכך מתקדש כל גופו ונעשה ראוי להיות לפני ה'.

שמירת הפה והעניינים - הדרך להגיע לדרגת צדיק

קדושת פיו וענינו של אדם ידוע כי הם המה הדרכים להיות צדיק, וכבר כתב **רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה בספרו קדושת לוי** (ליקוטים ד"ה אותיות), שסדר האותיות הוא: ס' ע' פ' צ', ורמז יש בסדר זה דווקא, כי האות ס' היא האות היחידה הסגורה וחתומה מכל צד, וללמדנו, כי כאשר תסגור עיניך מלהביט ברע חס ושלום, וכן תחתום את פיך מלדבר רע חס ושלום, שהפה והעין רמוזים הם באותיות ע' ופ', תזכה לבוא לדרגת צדיק.

כשאינו שומר פיו נעשה בחינת 'מצרים'

אך חס ושלום באם מניח ליצר להיכנס בתוך דיבורו נעשה מכך בחינת 'מצרים', כמו שכתב הרה"ק **רבי נפתלי מרופשיץ**

